

בס"ד. שיחת ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשל"א.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין.

א. ביאור הנקודה המשותפת של ב' הפרשיות אחרי-קדושים¹ (שבה צריך "לחיות" בשבוע זה²) — שלימות הקדושה דבנ"י באופן ד"קדושים תהיו כי קדוש אני³, בכח הקדושה דיוהכ"פ (עד לדרגה ד"לפני⁴ (למעלה משם) הוי' תטהרו⁵),

הרמז בשם הפרשה: "אחרי (מות)" — שגם המדריגה "בקרבכם לפני ה'"⁶ (כפי שהי' אצל נדב ואביהוא⁷ שגופם⁸ לא הי' יכול להכיל את

3 ריש פרשתנו (קדושים).
4 פרשתנו (אחרי), טז, ל. וראה לקו"ת ריש פרשתנו.

5 בגימטריא "כתר" (רמ"ז לזהר סוף פרשתנו (אחרי). הובא בלקו"ת שם כו, ריש ע"ד).

6 ריש פרשתנו (אחרי).

7 שגדלה מעלתם ביותר — כפי שפירש רש"י בפ' שמיני (י"ד, ג) מה שאמר משה לאחרי מיתתם: "הוא אשר דבר ה' בקרובי אקדש", "היכן דיבר, ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי, אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, אמר משה לאהרן, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או כי או כך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני ומתך".

8 אף שהי' קדוש ביותר — כיון שמצד אביהם (אהרן) ואמם הי' הענין ד"יקדש עצמו כו" (תניא ספ"ב. וש"נ), שעיי"ז המשכו להם גוף קדוש ביותר. ובפרט ע"פ המבואר בספרי קבלה (ראה זח"ג ריו, א) שנשמת נדב ואביהוא נתגלגלה בגופו של פינחס, והרי פינחס זה אליהו (תיב"ע וארא ו, יח. רלב"ג מלכים-א יז, א. ועוד), שגופו הי' מזוכך ביותר עד שעלה בסערה השמימה (מלכים-ב ב, א), שזהו עליו גדול ביותר שלא מצינו אפילו אצל משה רבינו.

1 ובהקדים — שהטעם ע"פ נגלה לחיבור שתי פרשיות הוא כדי לשמור על סדר הקריאה ביחס לזמני השנה, שצריך לקרוא פרשה פלונית קודם ופרשה פלונית קודם עצרת וכיו"ב (כמבואר בדברי הגאונים ועד לשו"ע (או"ח סתכ"ח ס"ד)), כך, שלכאורה הרי זה ענין הקשור עם אופני הקביעות בלבד, ובהתאם לכך יש בזה חילוק בין ארץ ישראל לחוץ לארץ וכו'. אבל אעפ"כ, כיון שכל פרט בתורה הוא גם ענין בפני עצמו, הרי מובן, שקריאת שתי הפרשיות ביחד מורה שיש ביניהם נקודת משותפת, שלכן יכולים לחברם ביחד (משא"כ אילו היו ענינים הפכיים לגמרי, לא היו יכולים לחברם). — ראה גם תו"מ חנ"ז ע' 131 ואילך. וש"נ.

2 וכמובן שיש חילוק אם קורין פרשה אחת או שתי פרשיות, שאז, גדול יותר חלק הפרשה השייך לכל יום (והן כללות הפרשה השייכת לכל השבוע*), שממנו צריך ללמוד הוראה בנוגע לעבודה היום-יומית.

* כמדובר כמ"פ ששבוע הוא מציאות שלימה בפ"ע, ובפרט ע"פ המבואר בחסידות בענין "נער הייתי גם זקנתי" (תהלים לז, כה) ש"שר העולם אמרו" (יבמות טז, ב), שענין זה חוזר ומתחדש בכל שבוע (ראה לקו"ת שה"ש כה, טע"א).

גודל תשוקת הנשמה לאלקות עד שבאו לכלות הנפש ממש⁹), אינה תכלית העבודה, אלא צריך לידע שיש ענין שבא לאחרי זה — "אחרי" — שזוהו הענין ד"קדושים תהיו", עד לקדושה בלתי מוגבלת — "כי קדוש אני"¹⁰, ולכן צריך להמשיך ולילך ולהתעלות בעילוי אחר עילוי, עד לאמיתית ענין ההילוך שהוא עילוי שבאין ערוך (כמודגש גם בענין יצי"מ שצריך להיות "בכל יום ויום"¹¹), באופן של קדושה והבדלה ("קדושים תהיו") ממדריגתו הקודמת¹²,

והשייכות לכאו"א מישראל¹³, גם לאלו ששייכים לעניני עוה"ז ועסוקים בהם, כמובן מפירוש הגמרא¹⁴: "והתקדשתם, אלו מים ראשונים, והייתם קדושים, אלו מים אחרונים"¹⁵, היינו, שהקדושה ד"כי קדוש אני" היא בשייכות לענינים פשוטים¹⁶ כמו אכילה ושתי' ששייכים לכאו"א מישראל — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ב ע' 91 ואילך.

ב. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ואם הדברים אמורים בנוגע לכל ימי השבוע דפ' אחרי-קדושים, עאכו"כ בנוגע ליום השבת, שבו עולים כל ימי השבוע באופן ד"ויכולו"¹⁷, אזי מודגש ביתר שאת וביתר עז שאין להסתפק במעמד

גבי הענק (ראה הנסמן בלקו"ש חכ"ו ס"ע 325), והיינו, שלאחרי שנפעלה פתיחת הדרך (כידוע בענין "פתח אליהו", "פתח ר' שמעון" וכיו"ב (ראה הנסמן בלקו"ש ח"כ ס"ע 74)), הרי זו כבר דרך סלולה עבור כאו"א מישראל.

14 ברכות נג, סע"ב.

15 היפך הסדר הרגיל שתושבע"פ מפרשת את הענינים שבתושב"כ לחומרא, ואילו כאן הרי זה לקולא.

16 נוסף לכך שבפרשיות אלו נאמרו גם ציוויים פשוטים ביותר — הן בפ' אחרי, שלאחרי הענין דיוהכ"פ נאמרו ציוויים בנוגע לענינים פחותים כו', והן בפ' קדושים נאמרו כו"כ ציוויים בנוגע לענינים פשוטים, כולל גם הציווי (יט, יח (ובתו"כ ופרש"י)) "ואהבת לרעך כמוך" (שהוא "כלל גדול בתורה").

17 בראשית ב, א. וראה לקו"ת בהר מא, א. ובכ"מ.

9) אלא שעכשיו אין זה באופן ד"וימותו" חו', כמבואר בכ"מ, ובפרט במאמר ד"ה אחרי מות הידוע (תרמ"ט פ"ב ואילך (סה"מ תרמ"ט ע' רנו ואילך)), שצריך להבטיח שענין הרצוא יהי' באופן ד"יצא בשלום" עי"ז ש"נכנס בשלום" (חגיגה יד, ב (כגירסת הע"י. ירושלמי שם פ"ב ה"א)).

10) וגם הדרגה הנעלית ד"קדוש אני ה'" היא באופן ד"אלקים", כחכם וחיותכם, היינו, שגם קדושה נעלית זו מתאחדת עמו כו'.

11) תניא רפמ"ז.

12) שהרי במעמד ומצב ד"אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה'" — אין צורך להבהיר ולהזהיר אודות קדושה והבדלה מעניני העולם; ועכצ"ל שהפירוש ד"קדושים תהיו" הוא — להיות קדוש ומובדל גם ממדריגתו הקודמת בקדושה גופא.

13) אלא שזוהו כמשל הידוע מננס שעל

ומצב ההוה, ככל שתגדל מעלתו, אלא להתעלות לענין שלאח"ז, ועד לעילוי שבאין ערוך.

ולאחרי שבמשך כל השבוע דפ' אחרי-קדושים מתרגלים בקיום הוראה זו עד שנעשית כמו טבע (שלכן אינו צריך להמשיך ללמוד זאת) — הרי זה נמשך גם בשבועות שלאח"ז, בפ' אמור וכו', על כל השנה כולה, שהנהגתו תמיד היא באופן שהולך ומתעלה בעבודתו באופן דאחרי-קדושים.

[וע"ד שמצינו בנוגע לספירת העומר, שהנוסח הוא "היום שני ימים", "שלשה ימים" וכו', ולא יום שני, יום שלישי וכו' — כיון שלוקחים גם את הימים שלפנ"ז עם כל הפעולות שנעשו בהם כו'¹⁸].

וכל זה נעשה מתוך שמחה, דכיון שהנתינת-כח על זה היא מיום השבת ש"אין עצב בה"¹⁹, הרי זה נמשך על כל השנה כולה באופן של שמחה, ועד שבאים להענין ד"שמחת עולם על ראשם"²⁰.

* * *

ג. נוסף על הענינים הקשורים עם זמנים מיוחדים בשנה, שמהם צריך להמשיך על כל השנה כולה [כמו הענין דיצי"מ, שענינו בכל יום ויום (כנ"ל ס"א) נמשך מזמנו המיוחד בשנה בבוא חג הפסח בט"ו ניסן, שאז ישנו הענין דיצי"מ בכל התוקף ובנקל יותר (שלכן עושים אז כו"כ ענינים שלא עושים במשך כל ימות השנה)] — ישנם גם ענינים הקשורים עם מאורע מיוחד, שצריך לפעול חיזוק ותוקף כו', הן אצל אלו שעמהם אירע מאורע זה, והן אצל אלו ששמעו אודותיו, כתורת הבעש"ט²¹ שכל דבר שיהודי רואה או שומע מהוה הוראה בעבודתו.

ובכן: המדובר הוא אודות המאורע שיהי' לאחרי השבת (שזוהי אחת הסיבות להתוועדות זו) — שנוסעים ("ניט אום-שבת-גערעדט") שלוחים לאוסטרליא, כדי "לכבוש" את העולם ע"י לימוד התורה²². ובהקדמה — שנוסף על כללות הענין ד"הוי גולה למקום תורה"²³, שקשור עם ענין של הילוך וטלטול (לא רק ברוחניות הענינים, אלא גם)

(18) ראה גם תר"מ חל"ט ע' 433. וש"נ.

(19) ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז.

הובא בתור"ה מ"ד — מו"ק כג, ב.

(20) ישע"י לה, יר"ד. נא, יא.

(21) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך

(נעתק ב"היום יום" ט אייר).

(22) ראה ר"ד אור ליי"א אייר להתלמידים

השלוחים שיחיו הנוסעים לאוסטרליא (לעיל

ע' 156 ואילך).

(23) אבות פ"ד מ"ד.

בגשמיות כפשוטו (שאז הרי זה בתוקף יותר), ובאופן ד"טלטולי דגברא" ש"קשין מדאיתתא"²⁴, יש כאן ענין של הילוך שבאי־ערוך — לא רק מחוץ לד' אמותיו, מחוץ לעיר (שכל העיר נחשבת כד' אמות²⁵) ואפילו מחוץ למדינה, אלא נסיעה למקום רחוק ביותר — אוסטרליא, שנסיעה כזו נחשבת להליכה שבאינ ערוך (עד כמה ששייך ענין של הליכה שלא בערך בעוה"ז הגשמי שכל הענינים שבו הם בהגבלה).

ובשביל זה צריך להיות אצלם הענין ד"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך"²⁶ — לעזוב את המשפחה, קרובים וידידים, מורים ומחנכים וכו', וללכת [אמנם מתוך כוונה להביא לשם את כל הענינים, אבל בינתיים הרי זו הליכה] למקום שלא הורגלו בו, עם כל הקשיים שבדבר כו'.

ד. וכאשר מתבוננים בענין זה — הרי זה צריך לפעול זעזוע ("זיך אַ טרייסל טאָן"),

לכל לראש — אצל השלוחים עצמם, כשמתבוננים בגודל האחריות ביחד עם הזכות הנפלאה שבזה, בנוגע לכל משך זמן השליחות, וגם לאחרי שיחזרו מהשליחות,

וכן בנוגע להורים, האב והאם, שזכו לגדל ולרוות נחת מבנים שהולכים בדרך התורה והמצוות כו', וכן המורים והמחנכים, ועד למשלח, אשר, ע"פ הדין בחו"מ²⁷ מוטלת עליו האחריות על השליח — שבשעה שרואים ורואים נחת מהבן שלהם, המושפע והמחונך, או השליח שלהם, שנוסע לשליחות באופן של "הליכה" הכרוכה עם כמה קשיים כו', הרי זה צריך לעורר אותם שלא להירדם ולשכוח, אלא לזכור שגם הם צריכים להיות "מהלכים"²⁸.

— בנוגע לשלוחים עצמם, אין צורך להבהיר שלא ישכחו אודות שליחותם; אבל בנוגע לאלו שנשארים במקומם, יש חשש שיכולים לפעמים לשכוח אודות שליחותם. ולכן, המאורע דנסיעת השלוחים צריך לעורר אותם וליתן להם כחות נוספים לזכור שגם הם צריכים להיות "מהלכים". —

והיינו, שכיון שנמצאים במקום שהוא בבחינת "בקרבתם לפני ה'",

(27) סקע"ו סמ"ח (ברמ"א). וראה גם

(25) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סוסשצ"ו. תר"מ חמ"א ע' 330. וש"נ.

(28) ראה לקר"ש שבפנים (ס"א) הערה

(24) כתובות כח, א.

(25) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סוסשצ"ו. וש"נ.

ועד להדיוק ד"לפני ה'", למעלה משם הוי' (ע"ד "לפני ה' תטהרו", לפני ולמעלה משם הוי', כנ"ל ס"א), יכולים לחשוב שדי בכך. ולכן, המאורע דנסיעת השלוחים צריך לפעול זעזוע — שגם אלו שנשארים במקומם יזכרו שגם מהם דורשים להיות בבחינת "מהלכים", להוסיף ולהתעלות בעבודתם בעילוי אחר עילוי.

ה. ויש להוסיף ולהדגיש המעלה המיוחדת שבשליחות זו — שקשורה עם לימוד התורה:

ובהקדמה — שבכללות ענין השליחות, החל מהשליחות של ירידת הנשמה שהיא "שליחות מרה" ("אֶ בִּיטְעָרַע שְׁלִיחוֹת"), להיותה "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא" (כהלשון הידוע²⁹), ועד שאמרו "נוח לו לאדם שלא נברא"³⁰ — יש ב' אופנים, בדוגמת ב' האופנים שבחיבור עליון ותחתון³¹:

ישנו אופן שהתחתון עולה לעליון, שזוהי השליחות הקשורה עם קו התפלה, שעז"נ³² "סולם מוצב ארצה", שצריך לעלות ולטפס בשליכות הסולם עד ל"ראשו (ש)מגיע השמימה" — שזוהי דרך הקשורה עם כמה קשיים כו'.

אבל ישנו אופן שהעליון יורד לתחתון, שזוהי שליחות הקשורה עם העבודה של לימוד התורה, שהיא באופן של "לכתחילה אַריבער",

— כידוע³³ הפתגם של אדמו"ר מהר"ש (שיום הולדתו בחודש אייר): העולם סבור שכשאי-אפשר לעבור מלמטה ("אַרונטער") אזי יש לדלג מלמעלה ("אַריבער"), ואילו אני סבור שמלכתחילה צריך לדלג מלמעלה —

כיון שע"י לימוד התורה ממשיכים ומגלים בכל העולם דבר הוי' (שעל ידו היתה הבריאה כולה — "שהכל נהי' בדברו"), והיינו לפי שהתורה היא בבחינת "לחם מן השמים"³⁴ (כמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו³⁵), שבא מלמעלה מן המוכן,

[ואע"פ שגם ב"מן" הי' הענין ד"טחנו בריחים או דכו במדוכה³⁶,

(29) ע"פ חגיגה ה, ב. ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' תריז. וראה גם לעיל ע' 157. וש"נ.

(30) עירובין יג, ב.

(31) ראה לקו"ת ראה כו, א ואילך. כו, ד.

(32) בשלח טז, ד.

(33) ע' שלד [תמא].

(34) ראה לקו"ת ראה כו, א ואילך. וככ"מ.

(35) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ב.

(36) ח"ד ע' 1036 הערה 14.

(37) ראה לקו"ת ראה כו, א ואילך. כו, ד.

(38) ע' שלד [תמא].

(39) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ב.

(40) שו"ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).

כמבואר בגמרא במסכת יומא³⁷ בנוגע לחילוקים שבין צדיקים ובינונים כו' — הרי אין זה בערך כלל לגבי הפעולה דחרישה וזריעה וכל פרטי הענינים ד"תנא דידן סידורא דפת נקט"³⁸],

ועי"ז נעשים כל הענינים מתוך שלום ומנוחה, ללא צורך במלחמה כו', כמו בתפלה שעלי" נאמר³⁹ "שעת צלותא שעת קרבא".

וכמסופר בזהר בפרשתנו⁴⁰ בנוגע לרשב"י (שיום ההילולא שלו בחודש אייר): "זמנא חדא הוה צריכא עלמא למטרא, אתו לקמי' דר"ש . . פתח ואמר שירי⁴¹ המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד וכו'", ועי"ז ירדו גשמים בדרך ממילא — לא כמו חוני המעגל⁴² שפעל ירידת גשמים באופן של השתדלות כו' ע"י תפלתו⁴³.

ועוד מעלה בתורה על תפלה — שתפלה נקראת "חיי שעה", ואילו תורה נקראת "חיי עולם" (כדאיתא בגמרא במסכת שבת⁴⁴), כי⁴⁵, בעבודת התפלה יש שינויים כו', משא"כ בתורה שהיא ענין נצחי לעד ולעולמי עולמים, ללא שינויים.

[ואע"פ שגם בתורה ישנו הענין דלימוד הלכות החג בחג⁴⁶ — הרי העיקר בזה הוא הענין ד"דבר הוי" זו הלכה"⁴⁷, שהוא בשוה בכל הלכות התורה (ללא חילוק בין הלכות חג זה לחג אחר). ועי"ד שמצינו בנוגע ל"מן", שהיו יכולים לטעום בו כל הטעמים³⁷, כל אחד לפי הרצון והתענוג שלו, אבל העיקר בזה הוא — לא חילוקי הטעמים כו', אלא היותו "לחם מן השמים"].

ובפרט שנמצאים עתה בימי ההכנה לענין ד"תעבדון את האלקים על ההר הזה"⁴⁸, שזהו הענין דמתן-תורה, בחג השבועות.

ו. ויהי"ר שכל אחד יעסוק בכל הענינים האמורים לעיל — הן השלוחים בשליחותם הקדושה לקרב עוד יהודים ללימוד התורה, והן ההורים והמורים והמחנכים, שנסיעת השלוחים תזעזע אותם,

וכן השלוחים שהיו שם עכשיו, וכן השלוחים הראשונים (כמדובר⁴⁹

37) עה, א.	44) יו"ד, א.
38) שבת עד, ריש ע"ב.	45) ראה אוה"ת מטות ע' א'רפט. תו"מ
39) ראה זהר ח"א רמ, ב. ח"ג רמג, א.	חל"ז ע' 71. ועוד.
לקר"ת ר"פ תצא. ובכ"מ.	46) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט ס"ד.
40) ח"ג נט, ריש ע"ב.	וש"נ.
41) תהלים קלג, א.	47) שבת קלח, ב.
42) תענית כג, א.	48) שמות ג, יב.
43) ראה תו"מ סה"מ אייר ע' רעא. וש"נ.	49) ר"ד שבהערה 22 (לעיל ע' 158 ואילך).

לעיל ששליחות זו היא באופן של פעולה נמשכת) — שאצלם הי' הענין ד"כל התחלות קשות"⁵⁰, ועי"ז סללו את הדרך לשלוחים שלאחריהם; השלוחים הראשונים — לשלוחים השניים, והשלוחים השניים — לשלוחים שנוסעים עכשיו בפעם השלישית, והרי "בתלת זימני הוי חזקה"⁵¹, שנעשה ענין נצחי,

שאצל כולם יהי' ענין ההילוך — לילך ולהתעלות בעילוי אחר עילוי כל אחד בעבודתו בלימוד התורה, כולל גם כיבוש העולם ע"י לימוד התורה, עד שיוכלו לבשר שהעולם כולו נעשה עולם תורני ("א תורה וועלט").

וכאמור, שהפעולה שע"י לימוד התורה היא (לא באופן של מלחמה, אלא) באופן של מנוחה ושלום, וכמארז"ל⁵² "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה.. אלא השלום, שנאמר⁵³ ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", שזהו ענין התורה, כמ"ש הרמב"ם בסוף הל' חנוכה ש"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

ועד לשלימות ענין השלום — כמ"ש (בהפטרה דאחש"פ)⁵⁴ "וגר זאב עם כבש וגו'" (כולל גם בנוגע לנחש הקדמוני), "ונער קטן — דקאי על בני", "יעקב.. קטן הוא"⁵⁵ — נוהג במ", ועד שבאים לדרגא היותר נעלית — "כי מלאה הארץ דעה את ה' (שזהו ענין לימוד התורה) כמים לים מכסים", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שכולם — השלוחים שנוסעים והשלוחים הקודמים, וכן ההורים, המורים והמחנכים — יאמרו "לחיים", וינגנו ניגון שמחה].

* * *

ז. בהמשך להאמור לעיל שענין ההילוך צריך להיות לא רק אצל השלוחים שמקיימים הציווי "הוי גולה כו", אלא גם אצל אלו שנשארים על מקומם,

— אך יש להבהיר שאין הכוונה למקומם הרוחני, שהו"ע המעלה והמדריגה כו', כיון שיהודי צריך תמיד להוסיף ולהתעלות בעילוי אחר עילוי, אלא הכוונה היא למקומם הגשמי —

53) תהלים כט, יא.

54) ישעי' יא, ו ואילך.

55) עמוס ז, ב"ה.

50) מכילתא ופרש"י יתרו יט, ה.

51) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

52) עוקצין בסופה.

יש להוסיף, שהדברים אמורים לא רק בנוגע ללימוד התורה, אלא גם בנוגע להתעסקות בקירוב בני"י לתומ"צ, ובפרט בנוגע לנוער וילדים, שיתחנכו בדרך התורה כו'.

ח. ובנוגע לפרטי העבודה בזה — יכולים להורות באצבע מה שאפשר לפעול בזה:

נמצאים אנו בזמן שהורים לא מעוניינים לשלוח את ילדיהם לבתי־ספר ממלכתיים, עממיים ("פּאַבליק־סקול'ס"), ולכן, ברור הדבר, שאילו היו מדברים עמהם ומציעים להם לשלוח את ילדיהם לישיבות, היו מצליחים לפעול עליהם.

ישנם הורים שלא יודעים בכלל אודות כל המציאות של ישיבות; ישנם הורים שיודעים שיש מציאות ששולחים ילדים לישיבות, אבל אינם יודעים גודל הענין שבזה; וישנם הורים שיודעים גודל הענין שבזה, אלא שאינם שולחים את ילדיהם לישיבות בגלל שרוצים לעשות פשרות, או מפני סיבות פרטיות כו'.

ולכן: אילו היו מסבירים להם בדברים היוצאים מן הלב גודל החשיבות והנחיצות לשלוח את הילדים לישיבות, "דיי סקול'ס", ישיבות קטנות וכו' — בודאי היו מסכימים לעשות זאת.

ובפרט שלא צריך לחפש הרבה אל מי לפנות — שהרי לכל לראש ישנם כבר ילדים שמשתתפים ב"מיטוואַך־שעה"⁵⁶, וכיון שיודעים את שמותיהם וכתובותיהם, יכולים מיד לפנות להוריהם כו'.

וכולם יכולים לעסוק בזה, ואין שום מניעה מצד ידיעת שפת המדינה, כיון שבימינו יודעים כולם שפת המדינה, ומי שאינו יודע, יכול ליקח עמו מי שיודע. ובפרט שבנוגע לעניני פרנסה אינו מדייק אם יכול לדבר שפת המדינה בשלימות ("פּערפּעקט") או לא... אלא עושה כל התלוי בו, ועד ש"שובר דלתות" אפילו במקום רחוק!

ובכל זה ניתוסף הדגשה מיוחדת בזמן שבו מתחילים להתכונן לתקופת הקיץ, שאז יש הזדמנות לשלוח את הילדים למחנות־קיץ — שזהו דבר שיפעל עליהם במשך כל השנה כולה, ועד שיכול לגרום ל"מהפכה" גם אצל האחים והאחיות וכן ההורים.

אך לדאבוננו יש כאלו שבמקום לעסוק בזה, הם מתכוננים לנסיעה בקיץ ל"קאנטרי"... ולכל היותר אומרים שיעסקו בזה בשנה הבאה... בה

בשעה שכל אחד צריך לידע שזהו ענין שלו, ולחשוב שביכלתו להציל אלף ילדים!

ואשרי חלקם של כל אלו שיקחו על עצמם להציל ילדי ישראל ולקרבם לתורה, ובודאי יצליחו בעבודתם הקדושה, הן בנוגע לשכונה זו והן בנוגע לשכונות אחרות.

ט. וענין זה קשור גם עם חיזוק השכונה:

בנוגע למצב השכונה — רבה העזובה ורבה הפירצה כו', למרות שכבר דובר מאז⁵⁷ שצריכים להתחיל לעסוק בזה, ולא רק לערוך אסיפות, ולהחליט שפלוגי אשם או אלמוני אשם, והקולר תלוי בצווארו של פלוגי, שלא עסקו בזה, ועכשיו יכול לשוב לביתו ולומר "אני את שלי עשיתי", ואפילו לא לחשוב מה יכולים לפעול בזה.

ובכן: ישנו כאן צירוף שני הענינים ביחד — שההשתדלות בענין החינוך תוסיף חיזוק בבתי-הספר שבשכונה, ועי"ז יתוסף בחיזוק והתפשטות השכונה.

י. ולא לדרשה קאתינא, ולכן, יש להתחיל לפעול בזה תיכף ומיד — בענינים ששייכים עוד ביום השבת (שהרי "מפקחין על צרכי ציבור בשבת"⁵⁸, ובפרט שזהו ענין של פקו"נ), ועאכו"כ תיכף ומיד במוצאי שבת, ולא לדחות זאת למחרת, כי, כשדוחים זאת למחר, הרי זה סימן ששוב לא יעשו מאומה — ע"ד שמצינו גבי בלעם, שכשאמר "לינו פה הלילה"⁵⁹, ידעו זקני מדין ש"אין בו תקוה"⁶⁰.

ויה"ר שיעסקו בזה מתוך אהבת ישראל, באופן ד"ואהבת לרעך כמוך"⁶¹, כמו ענין שנוגע אליו כו'⁶².

* * *

יא. מאמר (כעין שיחה) ד"ה תפול עליהם אימתה ופחד.

* * *

יב. לפני הביאור בפירוש רש"י בפרשת השבוע, כרגיל, יש להזכיר אודות ה"יאָרצייט"⁶³ שביום זה:

(57) ראה גם לעיל ע' 143. וש"נ.

(58) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סש"ו סי"ב.

(61) של הור"ח וכו' ישראל ארי' ליב, וש"נ.

(62) חסר הסיום (המור"ל).

(63) של הור"ח וכו' ישראל ארי' ליב, אחיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(59) בלק כב, ח.

(60) פרש"י שם, ז.

כללות הענין ד"יאָרצייט" קשור עם המדובר לעיל בנוגע לענין ההילוך כו' — שהרי בכל שנה ושנה נעשית עליית הנשמה לדרגא נעלית יותר, ועד לעילוי שבאין-ערוך, שזוהי מעלת העלי' ב"יאָרצייט" לגבי העליות שיש בכל יום, שעז"נ "וקדושים בכל יום יהלוך סלה"⁶⁴.

והענין בזה²⁸ — שאע"פ שהנשמה למעלה היא בבחי' עמידה, הרי זה רק קודם ירידתה למטה, אבל לאחרי ירידתה למטה ששם נעשית בבחי' מהלך, אזי גם בעלייתה למעלה לאחרי ק"כ שנה הרי היא בבחי' מהלך, שעולה תמיד בעילוי אחר עילוי עד א"ס.

ובפרט ע"י עניני העבודה למטה שנעשים ביום היאָרצייט לעילוי נשמתו כו',

— ע"י אמירת "לחיים", כנהוג אצל חסידי פולין לערוך "תיקון", ובעיקר ע"י לימוד התורה ונתינת צדקה, כנהוג בחב"ד⁶⁵ —

והרי ענינים אלו נעשים לא רק בסמיכות זמן להפטירה, שאז צריכים לפעול בנוגע לכפרה כו', אלא גם לאחרי כו"כ שנים שבהם היו ריבוי עליות (לאחרי שכבר נפעלה שלימות הכפרה כו'),

כי, עניני העבודה שנעשים למטה — ששם הוא מקום ההילוך — פועלים גם אצל הנשמה למעלה [במכ"ש ממה שמצינו בענין "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה"⁶⁶, שע"י העבודה למטה פועלים ענין ההילוך גם במלאכים⁶⁷, ועאכו"כ בנוגע לנשמות] שלזכותה נעשים ענינים אלו [וע"ד מארז"ל⁶⁸ שע"ז "שאומרים דבר שמועה מפיו כו' שפתותיו דובכות כו'"], ולכן ניתוסף ע"ז בהילוך של בעל היאָרצייט באופן שבאין ערוך.

וכיון שכל הענינים הם באופן של משפיע ומקבל, ועד ש"יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב"⁶⁹ — הנה בגלל שהעלי' אצל הנשמה למעלה נעשית ע"י העבודה למטה⁷⁰, פועלת גם הנשמה שלמעלה על אלו שנמצאים למטה, שנעשית עבורם "מליץ יושר", ובפרט שגדלה מעלתה מצד גזע מחצבתה וזכות אבות ואבי אבות כו'.

(69) ויק"ר פל"ד, ת.

(70) אף שלאמיתתו של דבר — העבודה שלמטה היא רק כדי שאצלנו לא יהי' זה בבחי' "נהמא דכיסופא" (ראה גם לקו"ד ח"א מ, סע"א ואילך [ע' פב]).

(64) נוסח תפלת העמידה. וראה לקו"ת

בהר מא, ב. בהעלותך לג, ד. ובכ"מ.

(65) ראה גם תר"מ חנ"ח ס"ע 94. ושי"נ.

(66) זכרי' ג, ז.

(67) ראה סה"מ תר"ס ע' קט.

(68) יבמות צז, רע"א. ושי"נ.

ובכל זה יש עילוי מיוחד בפעולות שנעשים ע"י לימוד התורה — מצד גודל מעלת התורה שעלי' נאמר⁷¹ "הלא כה דברי כאש", וכאמור לעיל (ס"ה) בנוגע לרשב"י שפעל ירידת גשמים למטה ע"י אמירת תורה על הפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", וכמבואר בהערות אאמו"ר על הזהר דפרשתנו⁷², ש"שבת אחים גם יחד" ש"הוא חיבור זו"ן", "הוא הוא ירידת הגשמים מן השמים דז"א על הארץ דמלכות".

* * *

יג. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁷³ "אני ה' אלקיכם", "אני הוא שאמרתי בסיני אנכי ה' אלקיך, וקבלתם עליכם מלכותי, מעתה קבלו גזרותי. רבי אומר גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק בעריות בימי עזרא, לפיכך בא עליהם בגזירה אני ה' אלקיכם, דעו מי גזר עליכם, דיין להפרע ונאמן לשלם שכר",

— שכיון שכאן נאמר "אני ה' אלקיכם" (לא בסיומו של ציווי, אלא) בתחלת הדיבור, בהכרח לומר שזהו (לא לשם אזהרה או הדגשה בנוגע לשלם שכר או ליפרע, אלא) ציווי בפני עצמו (כמו "אנכי ה' אלקיך"⁷⁴ שנאמר בסיני שתוכנו "קבלו מלכותי", ובהמשך לזה: "מעתה) קבלו גזרותי", כמו הגזירה דאיסור עריות (היפך הסברא ששידוך הכי טוב לאיש מיוחס הוא דוקא ממשפחתו והקרוב אליו יותר).

אבל אין זה מחזור לגמרי, כי בפשטות מתאים יותר לצוות על הגזירות יחד עם כל המצוות, ולא לחלקם לב' ציוויים ובזמנים שונים. ולכן מוסיף רש"י פירוש שני, ש"אני ה' אלקיכם" הוא הקדמה להדגשת חומר הציווי על עריות — דכיון ש"גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק [שהו"ע של פירוד מהקב"ה] בעריות⁷⁵ [ובפרט ש"הבן מן הנכרית אינו

השתחווה לזה".

ומ"ש בגמרא (סנהדרין סג, סע"ב) "יודעין היו ישראל בעבודת כוכבים שאין בה ממש, ולא עבדו כוכבים אלא להתיר להם עריות כו" — הרי זה ע"ד ההלכה כו', אבל ע"פ פשוטו של מקרא מסתבר לומר שהמשתחווה לע"ז* מדמה שיש בה ממש (ואדרבה: עריות

71) ירמ' כג, כט. וראה ברכות כב, א.

72) לקוטי לוי"צ לזח"ג ס"ע חצר.

73) פרשתנו (אחרי') יח, ב.

74) יתרו כ, ב.

75) הניתוק (פירוד מהקב"ה, היפך הענין

ד"אתם הדבקים בה' אלקיכם" (ואתחנן ד, ד))

בעריות הוא — לפי שעי"ז באים לידי עבודה

זרה (היפך "אנכי ה' אלקיך"), כמובא

בפרש"י (בלק כה, ב) בנוגע לבעל פעור:

"כשתקף יצרו עליו ואומר לה השמע לי, היא

מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו

(* ובפרט כשמשתחווה בפישוט ידים ורגלים — כמובן מענין השתחווה בפישוט ידים ורגלים בקדושה, שמורה שעבודתו להקב"ה

בנו, שנאמר⁷⁶ כי יסיר את בנך מאחרי, מסיר אותו מלהיות אחרי ה' [77] בימי עזרא⁷⁸, לפיכך בא אליהם בגזירה, אני ה' אלקיכם, דעו מי גוזר עליכם, דיין להפרע ונאמן לשלם שכר⁷⁹.

ומזכיר "רבי אומר כו", כדי להסיר את התמיהה שהתורה דובר בדבר שיבוא רק לאחרי שנים רבות, כי, רבי לשיטתי, שפירש הפסוק⁸⁰ "עת לעשות לה' הפרו תורתך" שאמר דוד, שקאי על כתיבת המשנה (שהתירו לכותבה משום "עת לעשות לה' גו"⁸¹) לאחרי שנים רבות — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 83 ואילך.

* * *

יד. בשבתות אלו לומדים פרקי אבות, בתור הכנה למ"ת בחג השבועות — כמדובר בהתוועדות הקודמת⁸² שבמסכת אבות מדובר אודות מעלת התורה. ובוזה גופא יש משניות שבהם נתבארה מעלת התורה בפרטיות יותר לגבי כללות הפרק והמסכת — כמו המשנה בפרק ג' (שלומדים ביום הש"ק זה)⁸³: "רבי אלעזר בן עזרי' אומר, אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דרך ארץ אין תורה", ומסיים: "אם אין קמח אין תורה, אם אין תורה אין קמח".

וידועה השאלה במפרשים⁸⁴: במה צריכה להיות התחלת העבודה — בתורה או בדרך ארץ? דלכאורה — ממה-נפשך: אם צריך להתחיל

77) רמב"ם הל' איסור"ב פי"ב ה"ז.
78) משא"כ הא ד'וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו", "על עסקי משפחות, על עריות הנאסרות להם" (בהעלותך יא, יו"ד ובפרש"י) — שקאי על עריות אצל בני"ע צמצם (ולא ביחס לנכרים), שאין בוזה הענין ד'מסיר .. מלהיות אחרי ה'".

79) בנוגע לג' ענינים אלו שהם בהתאם לסדר של אזוהרה (לקו"ש שבפנים הערה 32) — ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 98 ואילך (משיחה זו).

80) תהלים קיט, קכו.

81) גיטין ס, א. וש"נ.

82) שיחת ש"פ שמיני סכ"ט (לעיל ע' 137).

83) משנה יז.

84) ראה תוי"ט ומד"ש כאן.

הו"ע שאין בו ממש — תאוה בלבד. ועפ"ז י"ל, שכיון שנמצא במעמד ומצב שכדאי לו לנתק כו', ובלבד למלא תאוותו בדבר שאין בו ממש — הנה מצד אנושיות** הרי זה חמור אפילו מע"ז, שהחוטא מדמה שיש בה (ממש).
76) ואתחנן ז, ד.

היא לא מצד שכלו ומדותיו, אלא רק מצד ציווי הקב"ה, ואזרבה: הוא מבטל את שכלו ומדותיו באופן שהראש והלב הם בשווה עם הרגל (ראה אוה"ת תרומה ע' א'תכו).

***) אבל לא ע"פ דין, שהרי האיסור דע"ז הוא חמור יותר, וגם על המעשה כשלעצמו, ובלשון רבינו הזקן בתניא (ספ"ט): "אפי' שלא לעשות רק איזה מעשה לבד .. להשתחוות לעבודה זרה אף שאינו מאמין בה כלל בלבד".

בתורה — הרי "אם אין דרך ארץ אין תורה", ואם צריך להתחיל בדרך ארץ — הרי "אם אין תורה אין דרך ארץ"? ! ועד"ז בנוגע לקמח ותורה, וכן בנוגע ליראה וחכמה, בינה ודעת שנזכרו בינתיים.

ויש לבאר זאת ע"פ הדיוק בלשון המשנה, שמתחילה "אם אין תורה אין כו", היינו, שלכל לראש צריך להיות ענין התורה, כי ללא התורה אין שום דבר, ודוקא התורה היא הנותנת קיום גם בדרך ארץ כו. וכיון שהסברא הראשונה היא שצ"ל ענין התורה, יכולים לחשוב שמספיק ענין התורה בלבד. ועל זה ממשיכה המשנה שצריך להיות גם הענין של דרך ארץ, כיון ש"אם אין דרך ארץ אין תורה".

[ולהעיר, שפירוש זה הוא שלא כדברי המפרשים (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר בבת-שחוק: יהודי אוהב תמיד לומר "איפכא מסתברא...") שיש להתחיל בדרך ארץ, ש"עשרים וששה"⁸⁵ דורות קדמה .. את התורה" (כדאיתא בויק"ר⁸⁶).

ובהתאם לכך מפרשים גם במשנה זו, שכיון שרוב בני עוסקים בעיקר בעניני דרך ארץ, לכן, לכל לראש מבהירה המשנה: "אם אין תורה אין דרך ארץ", היינו, שצריך להיות גם ענין התורה, ועד ש"עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי"⁸⁷; ולאח"ז מבהירה המשנה בנוגע למיעוט בני שצריך עסקם בתורה: "אם אין דרך ארץ אין תורה", היינו, שצריך לעסוק גם בעניני דרך ארץ, וכמ"ש בפרק הקודם⁸⁸: "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון".

אבל, כאמור לעיל, משמעות הדברים בדיוק לשון המשנה שמתחילה "אם אין תורה כו" היא להיפך — שלכל לראש צריך להיות ענין התורה].

אך עפ"ז צריך ביאור בסיום דברי המשנה: "אם אין קמח אין תורה, אם אין תורה אין קמח"⁸⁹ — דלכאורה, ע"פ האמור שלכל לראש צריך להיות ענין התורה, הוצרך להיות סדר הדברים "אם אין תורה אין קמח" (כמו "אם אין תורה אין דרך ארץ"), ואח"כ "אם אין קמח אין תורה" (כמו "אם אין דרך ארץ אין תורה")⁹⁰, ומדוע מתחיל ב"קמח", "אם אין קמח אין תורה", שמשמעותו שהוא העיקר.

88) פ"ב מ"ב.

89) ראה גם תויו"ט כאן.

90) להעיר גם מלקוטי לוי"צ לזח"ג ס"ע

רג ואילך. פרשתנו ס"ע רצב.

85) הגימטריא דשם הוי' (ראה אוה"ת

פרשתנו (אחרי ע' תקסב).

86) פ"ט, ג.

87) רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ז.

[ושאלה זו היא גם לפי דברי המפרשים הנ"ל, שתחילה מתייחסת המשנה לרוב בניי שעיקר עסקם בדרך ארץ, שגם אצלם צ"ל ענין התורה, כיון ש"אם אין תורה אין דרך ארץ" — שהרי עפ"ז צריך לומר שגם בבבא "אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח", מתייחסת המשנה תחילה לרוב בניי, וכיון שאצל רוב בניי ישנו בעיקר ענין הקמח, ולכן אומרים להם שצ"ל גם ענין התורה — הוצרך התנא להקדים "אם אין תורה אין קמח", כמו בבבא "אם אין תורה אין דרך ארץ"].

גם צריך להבין מהו דיוק הלשון "קמח"⁸⁴ — הרי קמח הוא רק ממוצע ("ניט אהער און ניט אהיין") בין חטים (או שעורים) ללחם, ואינו ענין בפני עצמו, שהרי אינו דבר המוכן וראוי לאכילה, ולכאורה הי' מתאים יותר לומר לשון פרנסה וכיו"ב.

טו. ויובן בהקדם שיש לקשר ענין זה⁹¹ עם המזמור⁹² "למנצח לדוד להזכיר" שאומרים בשיעור תהלים היומי — כמבואר במדרש תהלים שענין זה בא בהמשך למ"ש בסוף המזמור שלפניו:

"למה הי' דוד דומה, למלך שהי' לו צאן וכו' לאחר זמן כנס את הצאן ובנה את הדיר, ולרועה לא הזכיר, אמר הרועה, הרי הצאן מכונסות והדיר בנוי, ואני איני נזכר, כך אמר דוד למעלה מן הפרשה, כי⁹³ אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה, הרי הדיר בנוי, וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה, הרי הצאן מכונסות, אמר הרועה ואני איני נזכר, לכך נאמר למנצח לדוד להזכיר".

ועל זה אמר לו הקב"ה, שרוצה שיזכיר אותו, "שנאמר"⁹⁴ זכרו נפלאותיו אשר עשה, זכרו נפלאותיו שעושה עמכם בכל עת, ולא עשה עמכם .. אלא בשביל שיהיו מזכירים נפלאותיו, אמר דוד, א"כ אני מזכירו, למנצח לדוד להזכיר אלקים להצילני".

וכאן רואים חידוש נפלא ("א געוואלדיקער אויפטו") — שכל ענין הנס הוא בכדי שיהודי יאמר הלל!

וע"ד משנ"ת במכתב הכללי⁹⁵ בנוגע לאמירת ברכה — שהאכילה נעשית טפל לגבי אמירת הברכה שהיא העיקר:

91) בהנחה שתח"י לא נתפרש קשר הדברים, והביאור שניתוסף ע"י הקדמה זו (המו"2).

93) שם סט בסופו.

94) שם קה, ה.

95) ד"א ניסן שנה זו ובהוספה לאח"ז

(אג"ח חכ"ז ע' קכ).

92) תהלים ע בתחלתו. — הקאפיטל

שהתחילו לומר ב"א ניסן השתא, ע"פ המנהג המקובל מהבעש"ט לומר בכל יום הקאפיטל

בנוגע לברכת הנהנין (ועד"ז ברכת המצוות, שגם היא בכלל ברכת הנהנין, שהרי ההנאה הגדולה ביותר היא שביכלתו לקיים מצוה. ובמכ"ש וק"ו: אם צריך לברך על שתית מעט מים, עאכו"כ שצריך לברך על כך ש"קדשנו במצוותיו וצונו") — הנה בפשטות העיקר הוא הנאת האדם, אלא כיון ש"אסור לו לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה", דחשיב "כאילו נהנה מקדשי שמים, שנאמר⁹⁶ לה' הארץ ומלואה"⁹⁷, הנה כדי שיוכל ליהנות, לכן מברך לפני שנהנה, ועאכו"כ לאחרי שנהנה⁹⁸.

אבל ישנו אופן נעלה יותר — שהעיקר הוא (לא הנאת האדם, כי אם) אמירת הברכה, אלא שבשביל זה צריך ליהנות מעניני עוה"ז, כדי שיוכל לברך עליהם⁹⁹.

ועד"ד שמצינו בענין "חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום"¹⁰⁰, שבהם נכללים י"ח ברכות דשמו"ע ג"פ, שכיון שבשבת חסר במספר ח"י ברכות, שהרי יש רק שלש לפני' ושלש לאחרי' ואחת באמצע, צריך להשלים את מאה הברכות ע"י אכילת פירות וכיו"ב¹⁰¹ — הרי העיקר בזה הוא אמירת עוד ברכות, אלא בכדי שלא תהי' ברכה לבטלה, צריך לאכול הפרי וכיו"ב, ואכילה כזו היא טפלה לגבי העיקר — אמירת הברכה¹⁰².

ועד"ז בנוגע לנס — שהסיבה לכך שהקב"ה עושה נס היא "בשביל שיהיו מזכירים נפלאותיו", שיהודי יהלל את הקב"ה ויאמר "הודו לה".

ובזה רואים גודל מעלתו של יהודי:

בפשטות ענינו של נס הוא — להורות גדולתו של הקב"ה שביכלתו לעשות נס, ועד לנס גדול, כמו הנס של יצי"מ, שעז"נ בהתחלת עשה"ד: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"⁷⁴, ולא אמר שעשיתי שמים וארץ (כקושיית הראב"ע שהובאה בחסידות¹⁰³), בגלל שדוקא ענין של נס מורה על גדולתו של הקב"ה.

ואילו במדרש תהלים כאן מבאר, שכל ענין הנס הוא כדי שיהודי יזכיר נפלאותיו של הקב"ה ע"י אמירת הלל, כמו בזכירת יצי"מ, כמ"ש

(101) מנחות שם. טושו"ע או"ח סר"צ.

(102) ועפ"ז יומתק ל' הרמב"ם (סוף הל' ברכות): "ולעולם כו' וירבה בברכות הצריכות". ועייג"כ שו"ע רבנו הזקן חא"ח רמ"ט קו"א סק"ד (אג"ק שם).

(103) ראה תו"מ סה"מ סיון ע' שח. וש"נ.

(96) תהלים כד, א.

(97) ברכות לה, סע"א.

(98) ראה גם אנציק' תלמודית ערך ברכות הנהנין בתחלתו (כרך ד' ע' שט). וש"נ.

(99) ראה גם תו"מ חמ"ו ע' 25.

(100) מנחות מג, ב.

"למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים"¹⁰⁴, "ולמען תספר באזני בנך גו"¹⁰⁵, שקשורה עם אמירת הלל, ובלשון הגמרא¹⁰⁶: "כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא" (לקול המולת ההמון מהלל דומין כאילו הגיגין מתבקעין). וענין זה מדגיש עד כמה גדולה פעולתו של יהודי — שכדי שיאמר הלל, כדאי שהקב"ה יעשה נס!

טז. ועוד ענין בזה — בנוגע לחיוב דאמירת הלל¹⁰⁷:

יש פלוגתא אם אמירת הלל היא מן התורה או מדרבנן. ויש שמביאים רא' שהיא מן התורה¹⁰⁸ — מהפסוק¹⁰⁹ "השיר יהי' לכם כליל התקדש חג".

ואע"פ שפסוק זה הוא בדברי קבלה, ודברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן¹¹⁰, וכש"כ שדברי קבלה אינם דברי תורה — הרי זהו רק גילוי מילתא.

וע"ד — ולא ממש — שמצינו¹¹¹ בנוגע ללימוד ש"אין נגיחה אלא בקרן", "שנאמר¹¹² ויעש לו .. קרני ברזל ויאמר .. באלה תנגח גו": "והאי מילף הוא (בתמי'), הא לא גמרין מדברי קבלה לא חיוב ולא פטור, אלא (אלא) גילוי מילתא הוא" (דכל היכי דכתיב נגיחה בקרן הוא)¹¹³.

ולהעיר מהכלל דאין למדים מקודם מ"ת¹¹⁴, ואעפ"כ, במילתא דמסתברא וכיו"ב למדין¹¹⁵.

ויש לומר, שמדברי המדרש תהלים הנ"ל רא' נוספת לדברי האומרים שאמירת הלל היא מה"ת — כאמרו ד"נפלאותיו שעושה עמכם בכל עת (לאו דוקא יצי"מ) לא עשה כו' אלא בשביל שיהיו מזכירין נפלאותיו" (שבפשטות — הו"ע ההילול והשבח להקב"ה), וכאמור, שזהו רק גילוי מילתא (והטעם) דעשיית הנפלאות.

ומעלה יתרה בהרא' מכתוב זה לגבי פסוקי נ"ך המובאים במדרש

(104) וראה ס' יראים סקכ"ה: "עד דלא

אתי נביא גמרא גמירי לה ואתי נביא ואסמכי'

אקרא" (אג"ק שם).

(114) ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ח. ועוד.

(115) ועפ"ז מבואר בכ"מ הא שלמדין

ד"אין מערבין שמחה בשמחה" מהכתוב

(ויצא כט, כז) "מלא שבוע זאת וגו'"

(ירושלמי מו"ק פ"א ה"ז. וראה שד"ח כללים

א, שכא. וש"נ) — אג"ק שם. וראה גם תו"מ

ח"י ע' 169. וש"נ.

(104) פ' ראה טז, ג.

(105) בא יו"ד, ב.

(106) פסחים פה, סע"ב (ובפרש"י).

(107) ראה אג"ק שם בהוספה לאח"ז

(ס"ע קכח ואילך).

(108) ראה הנסמן באג"ק שם.

(109) ישעי' ל, כט.

(110) חגיגה יו"ד, ב. ב"ק ב, ב. ועוד.

(111) ב"ק שם (ובפרש"י).

(112) מלכים-א כב, יא.

הגדול¹⁰⁵, כי אינו בלשון הלכה ודין (שמדברי קבלה לא ילפינן), אלא בסגנון של סיפור דברים וגילוי מילתא בעלמא.

ועוד להעיר שמדרש תהלים מסיים במעשה רב: "אמר דוד כו'".
ומה שלא הובא זה במדרש הגדול — הרי כו"כ מדרשי חז"ל שלא הביאום.

יז. והנה, נתבאר לעיל¹¹⁶ שבקשת דוד היתה שגם לעתיד לבוא יהי' (לא רק אחד מבניי, אלא) רועה ישראל (נוסף על הענין ד"נשיא", כמ"ש¹¹⁷ "ודוד עבדי (משיח) נשיא להם לעולם"), שענינו להשפיע לבניי באופן פנימי¹¹⁸.

והענין בזה¹¹⁹ — שאע"פ שלעתיד לבוא נאמר¹²⁰ "ולא ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי", הרי זה רק בנוגע לידיעת העצמות ("אותי"), שבזה יהיו כולם שוים, אבל בנוגע להבנה והשגה בענינים הקשורים עם סדר השתלשלות [שהרי גם לעת"ל יהי' סדר השתלשלות של עשר ספירות כו', אם כי באופן אחר כו'], הנה על זה יהי' צורך בתורתו של משיח שילמד את כל העם [ומשמעות הדברים שגם אז יהי' סדר הלימוד של רב ותלמידים כמו בשיבות], כל אחד לפי ערכו. וכהסיפור הידוע¹²¹ שא' החסידים אמר פעם להר"א מהאמיל, שמה שהוא לוקח בכוסית קטנה ("קעלישיקל"), לוקח ר"א בכלים גדולים ("קאטקעס"), כיון שכל אחד לוקח לפי ערכו.

ויש לקשר זה גם עם ל"ג בעומר, וכן עם פסח שני, וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

יח. בהמשך להמדובר לעיל (סי"ג) בפירוש רש"י ש"גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק בעריות בימי עזרא לפיכך בא עליהם בגזירה אני ה' אלקיכם וכו' — הנה מכאן רואים (בניגוד לאלו שטוענים להיפך) שתורת אמת מזהירה ומבהירה מלכתחילה אפילו אודות דבר שיקרה כאלף שנה לאח"ז, בימי עזרא!

וכמבואר בפרטיות יותר בתו"כ: "וכן מלאכי (זה עזרא¹²²) אמר

116 שיחת ש"פ שמיני סמ"ח (לעיל ע' 152).
117 יחזקאל לז, כה.
118 ראה תו"א מקץ לג, ד. ובכ"מ.
119 ראה גם שיחת ש"פ שמיני הנ"ל סמ"ו ואילך (לעיל ע' 150 ואילך).

120 ירמ' לא, לג.

121 סה"ש תש"א ע' 37.

122 מגילה טו, א.

להם וזאת שנית תעשו וגו' ¹²³. .. אמרו לו, ולא אחד עשה ושאר רוח לו ¹²⁴, מי שברא את ישראל הוא ברא את האומות, אמר להם, ומה ¹²⁴ האחד מבקש זרע אלקים וכו'".

כלומר: כאשר הם טענו — בנוגע לדרישתו לשלח את הנשים הנכריות — שהקב"ה שברא יהודים ברא גם גוים, כך, שאין מקום ל"שוביניזם"... — השיב להם, שהסיבה לכך שצריך לשלח את הנשים הנכריות היא — לא בגלל שהגוים אינם הגונים וישרים כו', אלא בגלל שהקב"ה רוצה "זרע אלקים", ואילו ע"י לקיחת נשים נכריות גורמים שמייהודי נעשה גוי: במקום שיולד יהודי — נולד גוי רח"ל!

והגע עצמך: לעשות מיהודי גוי — זהו דבר שאפילו התורה אינה יכולה לעשות, ויתירה מזה, כביכול גם הקב"ה בעצמו ¹²⁵ אינו יכול לעשות זאת, וכמארז"ל ¹²⁶ "להחליפם באומה אחרת אי אפשר"; רק יהודי, מצד ענין הבחירה, יש בכחו (ע"ז שנושא אשה נכרית רח"ל) לעשות מיהודי — גוי!

ומצד הענין ד"מדה כנגד מדה" ¹²⁷ — הנה גם הוא בעצמו נעשה גוי, רח"ל, במדה שהדבר תלוי בו.

ולאח"ז באים כל הצרות כו' — לא רק ליהודי זה עצמו ולכל משפחתו, אלא גם לכל בני"י, כפי שממשיך בתו"כ: "וכן הוא אומר ¹²⁸ ומבני יודע בן אלישיב הכהן הגדול חתן לסנבלט החרני (צורר היהודים) ואבריהו מעלי" (למען לא יהי' רגיל בירושלים .. לראות את העיר ואת מוצאי' ואת מובאי'); וכאמור כמ"פ שזהו גם היפך טובתן של הנשים הנכריות עצמן.

אמנם, ע"ז שמלכתחילה "בא עליהם בגזירה, אני ה' אלקיכם, דעו מי גוזר עליכם וכו'" — ניתן הכח שישובו בתשובה ויבטלו את כל הענין.

יט. וזוהי גם הוראה ונתינת כח בנוגע לזמן הזה — שגם עכשיו חייבים להפרד מהנשים הנכריות!

לחפש עצות שיחשב כשווגג ואז מהני הקרבן, ואילו שלמות הכפרה שע"י התשובה היא מצד הקב"ה (ראה לקו"ש ח"ג ע' 76 ואילך).

(126) רות רבה פתיחתא ג.

(127) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

(128) נחמי' יג, כח (ובפרש"י).

(123) מלאכי ב, יג.

(124) שם, טו.

(125) ולהעיר ממארז"ל (יל"ש תהלים רמז תשב. וראה ירושלמי מכות פ"ב ה"ו) "שאלו לתורה חוטא מה עונשו וכו' שאלו להקב"ה כו' אמר יעשה תשובה ויתכפר לו", היינו, שמצד התורה ישנם כמה הגבלות, וצריך

אי אפשר לומר על גוי שהוא יהודי! — הגוי יכול להיות אדם הגון ובעל כשרון, ולכן יכולים להתעסק עמו בעניני משא ומתן, אבל הוא לא שייך לקדושת ישראל, ובכל הקשור לעניני יהדות — גוי ויהודי הם שני דברים נפרדים שאין קשר ביניהם, וכפי שמבאר רבינו הזקן בתניא¹²⁹ שיהודי יש לו נפש אלקית, ואילו לגוי יש רק נפש בהמית, ולכן, כשמזכירים יהודי וגוי צריך לומר "להבדיל" ביניהם.

ואין זה חידוש שנתחדש עתה בשנת תשל"א, אלא כמ"ש בסידור השוה לכל נפש (גם בסידורים שבאה"ק...): "המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים", וכיון ששם הבדלה חד הוא¹³⁰, הרי ההבדלה בין ישראל לעמים היא כמו ההבדלה שבין אור לחושך, כך, שאין זה דבר שניתן להעמיד להצבעה, ולשנות זאת!

וגם אם יבטיחו לפלוני כסף או כבוד וכו' — לא יעזור שום דבר! רצונך לתת לו כסף או כבוד — תן לו, אבל עי"ז לא תשתנה האמת, שגוי הוא גוי ולא יהודי, ואי אפשר לשנות את המציאות (גם אם כותבים זאת ע"ג הנייר, כפתגם הידוע שהנייר סובל את הכל!...). — יכולים לגרום צרות, לעצמו, ליהודים נוספים, וכן לגוים, אבל בנוגע לפועל — "העולה על רוחכם הי' לא תהי' כי "ביד חזקה גוי' אמלוך עליכם"¹³¹.

ויהי' ששם שעזרא בימיו פעל סוכ"ס על בני' שיפרשו מהנשים הנכריות, כך יהי' גם עתה, ויתוקן החוק מיד, ובחסד וברחמים ומתוך שלום.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "הנה מה טוב ומה נעים".]

* * *

כ. בנוגע לפרקי אבות:

ביאור המפרשים שקדימת דרך ארץ לתורה היא כמו כ"ו הדורות שקדמו למ"ת — אינו מחזור, מסיבה פשוטה, כיון שלמוד התורה הי' גם במשך כ"ו דורות אלו, שהרי "על ששה דברים נצטווה אדה"ר .. הוסיף לנח אבר מן החי .. נמצאו שבע מצוות"¹³², וכדי לידע איך לקיים מצוות אלו ופרטי דיניהם, הוצרכו בודאי ללמוד תורה.

אלא שאעפ"כ ישנו החידוש שנתחדש במ"ת — כדאיתא במדרש¹³³

(129) ספ"א. רפ"ב.

(130) ראה חולין כו, סע"ב. וראה גם

(131) רמב"ם הל' מלכים רפ"ט.

(132) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וראא טו.

ועוד.

פרש"י מגילה יז, ב (ד"ה אתחלתא).

(133) יחזקאל כ, לביג.

שלפני מ"ת היתה גזירה שעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים, ובמ"ת נתבטלה הגזירה, ובאופן ד"אני המתחיל, שנאמר¹³⁴ וירד ה' על הר סיני".

ובזה יובן התוכן הפנימי ד"אם אין תורה אין דרך ארץ" — שלאחרי שבטלה הגזירה, אזי כל המציאות של דרך ארץ בנוגע להנהגת העולם תלוי בתורה¹³⁵.

כא. ובהמשך לזה יש לבאר גם התוכן הפנימי ד"אם אין קמח אין תורה":

קמח — הוא ממוצע בין החטים ללחם, שהרי החטים עצמם הם קשים ואינם ראויים לאכילה, וצריך תחילה לטחון אותם ולעשות מהם קמח, ורק אז יכולים לעשות לחם למאכל. וג' ענינים אלו ישנם גם בתורה:

התורה מצד עצמה היא למעלה משכל האדם — בדוגמת החטים שאינם ראויים למאכל אדם. ואח"כ יורדת התורה לבחי' קמח — שזהו"ע השקו"ט בבירור הסברות שבתורה, שהיא בדוגמת טחינת החטים. ולאח"ז נעשה ענין הלחם — שזהו"ע הלכות התורה.

ובכן: ענין ה"לחם" שבתורה אינו שייך לכל אחד, שהרי לא כל אחד הוא ברה"כ לברר הסברות שבתורה ולהגיע למסקנת ההלכה באופן שיהי' מכוון לאמיתתה של תורה, כיון שבשביל זה צריך להיות "מתון" (שוהה ומעיין יפה יפה) ומסיק" (אליבא דהלכתא)¹³⁶; מה ששייך לכל אחד מישראל הוא ענין ה"קמח" שבתורה — לימוד הסברות שבתורה (לא בשביל לפסוק הלכה), החל מתינוק שמתחיל לדבר שאביו מלמדו "תורה צוה לנו משה גו"¹³⁷, ואח"כ נעשה "בן חמש שנים למקרא" ו"בן עשר שנים למשנה" וכו'¹³⁸, ועד שאפילו עם הארץ שלא ידע מאי קאמר יש לו שייכות לבחי' הקמח שבתורה, שלכן מברך ברכת התורה על תושב"כ¹³⁹.

ועפ"ז יש לפרש "אם אין קמח אין תורה" — שבהמשך לכללות ההוראה במשנתנו שההתחלה צריכה להיות בענין התורה ("אם אין תורה אין דרך ארץ"), מוסיפה המשנה שההתחלה צריכה להיות בענין הקמח שבתורה ("אם אין קמח אין תורה"), שזהו מה ששייך לכל אחד מישראל.

(138) אבות ספ"ה.

(134) יתרו יט, כ.

(139) ראה ה' ת"ת לאדה"ז פ"ב הי"ב.

(135) חסר המשך הביאור (המו"ל).

וש"נ.

(136) הוריות בסופה (ובפרש"י).

(137) ברכה לג, ד. וראה סוכה מב, א.

כב. וכאן רואים דבר נפלא:

למרות שעברו כ"ו דורות ללא החידוש דמ"ת, ולא עוד אלא שבמשך דורות אלו סילקו את השכינה מלמטה למעלה עד לרקיע השביעי (כמבואר במדרש¹⁴⁰) — הנה מבלי הבט על זה, פעל מ"ת שינוי גדול בעולם.

וענין זה קשור גם עם ההוראה שלמדים מפסח שני — כידוע הפתגם¹⁴¹: פסח שני ענינו — שאף פעם לא אבוד, ויכולים תמיד לתקן, והיינו, שאפילו מי שבפסח ראשון בחודש ניסן הי' טמא, או שהי' בדרך רחוקה, ואפילו באופן ד"לכס", שהדבר הי' לרצונו, הנה על זה בא פסח שני בחודש השני — חידוש שני — ומלמד שהדבר אינו אבוד, אלא אפשר לתקן.

ומזה מובן גם לענין מ"ת, שלמרות מה שהי' במשך כ"ו דורות שלפני מ"ת, היתה אפשרות לתקן את העבר ולחדש דבר וענין חדש.

כג. ומכאן גם הוראה בעבודתינו:

יש טוענים שאין הכרח להתעסק עם אנשים שנמצאים במעמד ומצב בלתי־רצוי כדי לתקנם כו', ובפרט — טוענים הם — שמדובר אודות מספר מצומצם של יהודים ("א פֶּאָר אידן").

ועל זה באה ההוראה מפסח שני — שלמרות שרק אנשים ספורים היו טמאים כו', דאגו להם כדי לתקנם כו'.

ובפרט שלאמיתו של דבר, הנה אפילו כשאחד מישראל נמצא במעמד ומצב בלתי־רצוי, הרי זה נוגע לכללות עם ישראל, להיותם קומה אחת שלימה¹⁴², ומי שדואג רק לעצמו ולא להזולת, הרי זה דומה למי שחולה ברגל א', וכדי להפטר מהרופא, מראה לו את הרגל הבריאה... (כפי שהיו אומרים פעם ב"חדר"), שכן, אע"פ שאז יהי' הרופא מרוצה, וגם הוא יהי' מרוצה... תשאר הרגל חולה, וחייבים לרפאותה¹⁴².

[בסיום ההתוועדות צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "כי אלקים יושיע ציון"].

יום" יד אייר, פסח שני).

(140) שהש"ר רפ"ה.

(142) ראה לקו"ר ר"פ נצבים. ובכ"מ.

(141) סה"ש תש"א ע' 115 (נעתק ב"היום)